

Alexandru ȘTEFAN

DIN LUME

Jurnal de Festival
„Sterijino Pozorje 2007, Novi Sad“

26 mai

Plec din București spre Novi Sad la ora 21:45, cu gândul numai la „Stagiul tinerilor critici“ ai Asociației Internaționale a Criticilor de Teatru, unde trebuie să fiu prezent la recomandarea doamnei prof.univ.dr. Ludmila Patlanjoglu, și a Biroului AICT, Ssecția Română. Nu întâmplător spun „stagiul“, deoarece peste câteva zile un reporter chiar îl va întreba pe directorul artistic al Festivalului de ce se numesc așa întâlnirile noastre. De ce nu *workshop*-uri!? Le-am oferit eu în particular colegilor mei un răspuns posibil: poate că la *workshop*-uri se muncește și fizic! Tot ce am făcut noi a fost să analizăm teoretic ceea ce se numește „teatru“.

27 mai

Eram cam obosit de pe drum când am intrat la spectacolul **Fragil** de Olga Kacjan (regia: Matjaž Pograjc, Teatrul „Mladinsko“ din Ljubljana, Slovenia), și poate de aceea mi s-a părut atât de greu să stau pe scaun! Actorii jucau pe o scenă fără decor și erau filmați, iar deasupra, pe un ecran imens erau proiectate imaginile filmate, cu singura diferență că în proiecție exista un decor în jurul lor. O poveste simplă, despre un croat la Londra, despre droguri, despre iubiri și vise spulberate, despre viață! Trăiam senzația că sunt la un film! Mai bine zis, la o telenovelă cu scenografie stângace! Stăteam în rândul din spate, pe actori nu-i vedeam din cauza cameramanilor care se plimbau printre ei, ecranul acela era atât de mare, iar eu, evident, numai la el mă uitam. Probabil, pentru cei din primele rânduri, existau la baza scenei câteva televizoare care proiectau același lucru ca ecranul de deasupra. La ieșire sunt absolut plictisit de aplauzele din jurul meu! Nu înțeleg de ce și mă simt ca venit de pe o altă lume!

Urmează apoi o pauză și intru la ceea ce se va dovedi „foarte straniu“ spectacol **Juste la fin du monde** de Jean-Luc Lagarce, în regia lui Vlatko Ilčić. Aproape o oră de vorbire monotonă, fără nicio emoție, fără nicio atitudine, însoțită de gesturi brechtiane! Un spațiu de joc mic, ai cărui pereți frumos tapetați contrastează cu negrul banal de funebru al hainelor personajelor! Probabil, la fel a făcut și regizorul, ca unul din aceste personaje: din vastitatea de posibilități de a spune un text, el a indicat exact monotonia!

Dar ceva se întâmplă! La un moment dat, am senzația că acele cuvinte curg ca o rugăciune, iar galbenul tapetului îmi pare că seamănă atât de mult cu un altar, încât ceva în mine se sperie: „Dacă oamenii ăștia se roagă și eu îi deranjez?“, mă întreb privindu-l pe unul dintre ei cum face un semn cu mâna în aer, ca o cruce! Dar durata este prea lungă! Îmi doresc ca în acea clipă să se fi terminat spectacolul și să nu mă fi lăsat să exclam: „La naiba, se petrece întruna același lucru!“. Aplaud la final cu destul de multă neîncredere! Din ziua de azi n-am înțeles aproape nimic!

28 mai

La seminarul de astăzi facem cunoștință și ne împărțim pe grupe: vorbitorii de limbă engleză revin doamnei Andrea Tompa, iar cei de franceză (printre care și eu) domnului Jean-Pierre Han. Înainte de a ne separa și locurile de studiu, facem cunoștință cu directorul artistic al Festivalului, Ivan Medenica. E un domn simpatic, mereu zâmbitor, ascunzând sub ochelari însă privirea unui om foarte sigur pe ceea ce face! Ne vorbește cursiv, atât în franceză cât și în engleză, despre ce înseamnă Festivalul „Sterijino Pozorne“ pentru sârbi – fiindcă este un festival care, inițial, și-a propus să promoveze dramaturgia națională a tuturor țărilor din fosta Iugoslavie, despre bizara fărâmițare a unei singuri limbi – „iugoslava“, în mai multe „dialecte“ (sârb, sloven, croat, bosniac și, cât de curând, muntenegrean), și despre încercarea de reunire a acestor dialecte prin intermediul celei mai populare arte – teatrul și, nu în ultimul rând, ne expune motivul pentru care este primul festival în care nu vom vedea nicio piesă de Biljana Srbljanović. Se pare că tot criticii-s de vină, deoarece ar fi spus că e cazul ca sârbii să încerce să mai promoveze și pe altcineva!

O întrebare îl pune în dificultate pe domnul Medenica: „Este etic pentru un director de teatru să fie cronicar?“ Răspunsul dumnealui îmi dă de gândit: Secția Sârbă a AICT a dezbătut această problemă și a hotărât că un director de teatru nu poate fi cronicar, pe când un director de festival da, cu o singură condiție: să scrie despre spectacolele pe care le-a invitat înainte ca acestea să sosească în cadrul festivalului, sub forma unei motivații a opțiunilor sale!

Cea mai importantă problemă pentru noi era însă definirea temei acestui seminar: „În și în afara contextului“ – pe care se pare că exact dumnealui a propus-o. Adică este sau nu este indicat să critici un spectacol de teatru raportându-te la contextul social, politic sau economic în care a luat naștere ca act artistic? Trebuie ca judecata estetică să existe în stare pură, sau să fie condiționată de factori externi? De exemplu, un spectacol cu numeroase subtexte ușor inteligibile pentru sârbi, dar absolut străine pentru o persoană din afara Serbiei, trebuie categorisit drept valoros sau inutil?

Rupem rândurile, în anglofoni și francofoni, și începem lucrul efectiv. Primele întrebări i se pun Bojanei Jankovič: ce au însemnat spectacolele de ieri? Pentru că, privindu-le pur și simplu din afară, par a nu exprima mare lucru!

Așa aflu despre *Fragile* că, de fapt, imaginile de fundal, care apar numai în varianta proiectată, dau senzația că sunt din Ljubljana, capitala Sloveniei, deși, acțiunea (se spune în text) se petrece la Londra! Ce poate fi asta dacă nu o categorisire a Ljubljanei drept „o Londră a țărilor din fosta Iugoslavie“ pentru că „iată, ne spunea Bojana, Slovenia este prima țară din fosta Iugoslavie care a intrat în Uniunea Europeană, iar Ljubljana este un oraș care s-a dezvoltat extraordinar de repede în ultimii ani!“

La fel de interesați ne-am arătat noi, străinii, și față de cel de-al doilea spectacol, *Juste la fin du monde* de Jean-Luc Lagarce (traducerea: Jovan Ćirilov, regia: Vlatko Ilić, Teatrul Mic „Duško Radović“ din Belgrad). Ni s-a răspuns că asemenea experimente – spectacole de tip „gradenă“ – sunt foarte rare pe scena teatrului sârb și asta deoarece lumea chiar vine la teatru și este o lipsă de respect să nu se poată intra din cauză că nu există locuri! N-am putut rezista să nu-i spun cât de des mi s-a întâmplat să văd spectacole de la gradină în București... mai ales pe cele invitate din provincie! Ceilalți mi-au zâmbit: pentru ei, experimentalul părea să-și fi păstrat statutul de „experimental“!

În timpul seminarului tinerilor critici de la Novi Sad

Francezii erau foarte indignați. Au mărturisit că văzuseră un Jean-Luc Lagarce cum probabil la ei nu s-a montat niciodată! Îi deranja maniera în care fusese tăiat textul, interpretarea monotonă a replicilor, senzația de „ne-viu” pe care o lăsa spectacolul. Ceea ce le era foarte greu să înțeleagă era felul în care un text de Lagarce era suportul unei emanații spectaculare revoltate.

Continuând discuția pe marginea acestei discrepanțe între „context” și „off-context”, o remarcă a domnului Jean-Pierre Han mi-a atras atenția: „În Franța, spune dumnealui, de obicei o cronică ce dezvoltă pe larg toate aspectele social-politice o găsim deseori într-o revistă de specialitate, pe când una care se referă în mod strict la spectacol o putem întâlni mai degrabă în ziare”. Personal, mi se pare că la noi este exact invers, deoarece ori de câte ori scrie cineva la rubrica specială a unui ziar de informație locală e tentat să se lase influențat de informația celorlalte rubrici, pe când într-o revistă de specialitate gustul estetic rămâne nepervers de mizeria realității înconjurătoare. Și am spus asta, iar replica dumnealui mi s-a părut foarte justă: „Înseamnă că la voi există o ruptură foarte puternică între cronică de specialitate și cea de ziar”.

În seara asta, văd spectacolul *Emma* de Csáth Géza, în regia lui Fekete Péter (Teatrul Național Népszínház, Subotica). Singura întrebare pe care mi-o pun când ies de la spectacol este: „Cum a fost posibil să înțeleg acțiunea grație numai unui ritm interior al actorilor?” – căci precizia intonației și a momentului când își spunea fiecare o replica definea atât de bine acțiunea pe care nu avusesem răbdare să o citesc în sinopsis. Din contră, am citit sinopsis-ul tocmai la ieșire, ca să înțeleg dacă ceea ce percepușem eu de la scenă era corect! Și mi-am dat seama în acea clipă că acest spectacol era poate ceea ce căuta Brook când

spunea „limbajul universal“. Emoția se naștea din ritmul cuvintelor, atât de bine împletit cu cel al gesturilor, încât nu m-a deranjat nicio clipă faptul că punctul final al acțiunii era previzibil sau că diferența dintre lumea reală și cea imaginară era atât de simplificat redată! Când urmărești un spectacol preponderent bazat pe text, într-o limbă pe care nu o cunoști, nici nu cred că ești dispus să vezi multe complicații simbolistice!

29 mai

Astăzi am vorbit despre tinerii artiști de teatru românesc! Am luat un marker, și am scris mare pe tablă numele domnului Nicolae Manda! L-am încadrat într-un chenar și am trasat din chenar două linii. Una ducea la DramAcum, alta la TangaProject! Aglika Stefanova din Bulgaria era pur și simplu extaziată! Îmi spunea că îi știe pe cei din DramAcum, că a vorbit cu ei, că i se pare extraordinar că suntem printre puținele țări în care există un fenomen teatral organizat! Eu o priveam așa cum îmi e felul: reținut!

Dar evident că nu m-am oprit aici! Am vorbit despre tendințe, despre tehnici de lucru, despre moștenirea unor regizori geniali, despre ceea ce credeam eu că sunt cu adevărat bijuteriile teatrului românesc din ultimul secol!

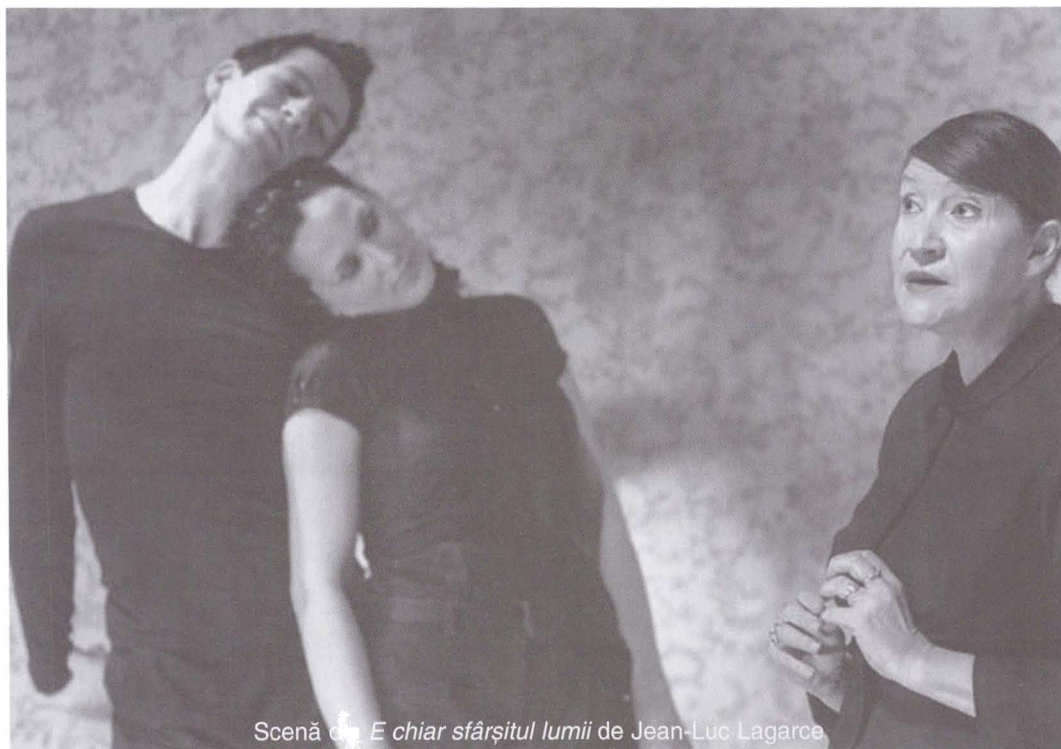
Spectacolul din seara asta se numește *Simeon, copilul găsit*, după un text contemporan semnat Branko Dimitrijević și Milan Mađarev, în regia lui Tomi Janežič (Teatrul Național Sârb din Novi Sad). Îmi este foarte greu să îl descriu. Acțiunea povestește sosirea unui copil la o mănăstire, creșterea și educarea lui, plecarea lui prin lume și tragicul fel în care ajunge să aibă o relație cu propria mamă. Sesizez remarci subtextuale la adresa preoților, dar și a minorităților de țigani! Se pun multe probleme de nație și de statut în societate, dar totuși e prea mult! Cai, găște, capre, căruțe, butoaie imense de teasc, bucătării, orașe... toate sunt pe scenă! Un realism „à la Antoine“ cu elemente simbolice! Un subiect „à la Oedip“ cu pretenții de actualitate!

30 mai

Astăzi ni se prezintă situația teatrului ceh. Jiří Adamek ia carioca și începe să scrie. Este mult mai structurat în discurs decât fusesem eu. Începe cu metaforicul Emil František Burian, evident că nu îl ratează pe Vaclav Havel, și termină undeva prin anul 2000, când ne amintește de bizara sinucidere a lui Petr Lebl. Cea mai nouă direcție este teatrul multimedia, născut zice el „din dorința regizorilor de a pune aparatură electronică pe scenă! E uimirea asta față de aparate!“.

Apoi citim cronică de la Florence le Suez despre *Simeon, copilul găsit*. În numai două fraze reușise să cuprindă tot acel haos de simboluri! Cu toții am fost de acord că era o cronică bună: povestea tot ce se petrecea pe scenă dintr-un spectacol practic imposibil de povestit. Îi crea cititorului imaginea „despre“, ceea ce era foarte bine!.

Dar spectacolul încă mai ridică multe întrebări, la care ne răspunde Bojana, „spionul nostru de festival“. Ea ne spune că *Simeon* este un spectacol tipic pentru Tomi Janežič, prin grandoare și prin lungime. Uluiitor pentru sârbi a fost felul în care a reușit el să utilizeze întreg spațiul scenic al sălii de spectacol, având în vedere faptul că, de obicei, se folosește numai 50% din capacitatea totală. La fel de uluitor pentru sârbi a fost felul în care a reușit el să-l convingă pe ministrul culturii să joace rolul unui bucătar.

Scenă din *E chiar sfârșitul lumii* de Jean-Luc Lagarce

La masa de prânz stau față în față cu Tamara Gausi, reprezentanta Angliei, care mă întreabă ce am făcut noi, cei de la grupa franceză, la cursul de azi. Îi răspund, apoi pun la rândul meu aceeași întrebare. „Am vorbit cu Andreea despre folosirea cuvântului „eu” într-o cronică”. Am cerut detalii. „Ne-a zis că numai persoanele cu o mare încredere în sine folosesc persoana I când fac cronică unui spectacol”. „Serios? i-am răspuns, eu deseori fac asta, dar dintr-un motiv exact invers! Tocmai pentru că nu am încredere în mine! Adică, în momentul în care exprim o părere folosesc verbul la persoana I tocmai pentru a arăta că acea părere este numai a mea, și în nici un caz nu ține locul unei legi universal valabile! Vreau să spun că mi se pare un risc mai mare să vorbești impersonal, asemeni unui filosof ce emite reguli de viață, decât să spui naiv „eu asta cred”. „Ai dreptate, mi-a răspuns ea, dar un asemenea ton îl determină pe cititor, în cazul în care nu e de acord cu tine, să vină să te ia de guler. E și ăsta un risc!”

Când am ieșit de la spectacolul *Istoria circului* (texte de Jan Kott și William Shakespeare, autor, idee, design, coregrafie și selecție muzicală: Sonja Vukićević, o producție BITEF și Teatrul Iugoslav din Belgrad), întreg trupul mi-era încordat. Tremuram din încheieturi și mă simțeam bine! Spectacolul fusese uluitor! O ploaie de simboluri susținute de o muzică uluitoare! Nu am stat nici cinci minute și m-am aruncat la calculator să îmi scriu cronică! Între timp, mai începuse un spectacol, dar eu nu mai aveam chef de nimic! Pur și simplu, scriam în engleza mea de baltă cronică spectacolului. Am refuzat orice descrieri amănunțite de acțiune, orice umbră de raționalitate, lăsând să se întrevadă numai senzația pe care o trăiam: nimicnicia omului în fața uriașului *Mecanism* shakespearian, atât de fidel portretizat în acest spectacol!

31 mai

De obicei, nu-mi place să asist la „mese rotunde“, dar în dimineața asta am făcut-o tocmai pentru că Ivan Medenica ne rugase. Așa că m-am dus la masa rotundă despre *Istoria cercului*.

Traducția în engleză merge foarte greu și am senzația că nu se traduce tot. Regizoarea e întrebată ce simbolizau pelerinele albe în care eram îmbrăcați înainte de a intra în sală și pungile cu pop-corn ce ni se ofereau pentru a le mânca pe durata spectacolului. Eu, cu mintea mea puțin obsedată, scrisesem în cronică despre culoarea albă, ca simbol al morții imperiale, ca și cum în uriașul Mecanism al Istoriei ar fi trebuit să fim cu toții morți! Mâncând pop-corn, credeam că înseamnă că ne mâncăm propriii noștri urmași. Îmi bazam explicația pe culoarea scenografiei din spectacol dar și pe acțiunea propriu-zisă a spectacolului. Colegii mei găsiseră explicația foarte interesantă. Doamna Sonja Vukićević răspunde că, de fapt, hainele însemnau o protecția a noastră, a spectatorilor, fața de grozăviile care se petreceau pe scenă, iar pop-corn-ul, forțându-ne să mâncăm, ne distrăgea atenția, salvându-ne de la groază! Explicația mi s-a părut puerilă și nefondată! Atunci de ce erau hainele de aceeași culoare cu scenografia? Nu era mai bine să fie negre sau roșii?! Și de ce pop-corn? Nu putea să ne dea niște sandvișuri sau niște *chips*-uri? (Probabil și o sticlă de Cola, ca să nu ne sperie Titus Andronicus).

Plec de la „masa rotundă“! Aveam o idee foarte frumoasă despre spectacol, dar dacă mi-l mai explică Doamna Vukićević, o să cer o dezmințire a cronicii de ieri!

La seminar s-a discutat cronică mea la *Istoria cercului*. Când am terminat de citit, domnul Jean-Pierre Han a întrebat simplu: „Ce părere aveți?“ O tăcere lungă și apăsătoare s-a așezat printre noi. „Este foarte diferită de cea a lui Florence“ a îndrăznit Jiří Adamek! Apoi totul a decurs de la sine! „E foarte poetică!“, „E ca un manifest!“, „E ca și cum ar fi o continuare a spectacolului!“, „Exprimă emoția spectacolului.“, „Are același ton! Dacă nu ți-a plăcut spectacolul, nu-ți place nici cronică!“, „Nu povestește despre ce e vorba! Nu înțeleg“, „Mie mi se pare periculoasă! Începe cu «eu» și se termină cu «noi», te duce cu vorba“.

„Iată ce înseamnă, a concluzionat Jean-Pierre Han, să îți placă un spectacol! L-ați văzut cum nu a așteptat până a doua zi, ci atunci, imediat când a ieșit de la spectacol s-a apucat să scrie? Mie mi se pare o cronică legitimă. Și cred că e pe gustul cititorilor!“

La spectacolul Teatrului Național Sârb din Novi Sad, **Visul unchiului** de F.M. Dostoievki (dramatizare, regie, selecție muzicală: Egon Savin), scenografia clasică, și jocul actorilor mi-au amintit de Naționalul bucureștean. Cu singura excepție că la ușa de la intrare directorul artistic al Festivalului nu stătea să dea directive cum că studenții nu au voie să intre. Însă, dincolo de aceste aspecte, un mister plană în mintea tuturor spectatorilor. Povestea era despre un duce foarte bătrân sosit în vizită la o familie de rang mijlociu. Mama, reprezentanta veritabilă a acestei familii, dornică de un trai social mai demn, îi promite ducelui de soție pe tânăra sa fiică. Problema e că de tânăra fiică e îndrăgostit chiar nepotul ducelui. În fine, într-o seară ca oricare alta, nepotul își convinge unchiul că tot aranjamentul nu a fost decât un vis și, din această cauză, cearta de a doua zi se termină cu moartea ducelui. Totul era limpede ca lumina zilei, cu excepția unui cap de rinocer ce atârna de un perete. Samovarul ne aducea aminte de Cehov, costumele, de Gogol, culoarea zidurilor, de Dostoievki, iar capul de rinocer, de Eugen Ionescu, personaj ce nu avea nicio legătură cu povestea!

Teatrul din Novi Sad

1 iunie

La seminar încep prin a explica ce însemna capul de rinocer din spectacolul de ieri: potența bătrânului! Undeva în tabloul II, nepotul, în timp ce își ajută unchiul să urineze, se minuna de organul sexual al acestuia! M-am gândit că ducele, asemeni lui Salvador Dali cândva, consuma coarne de rinocer pentru a-și păstra potența, iar elementul scenografic atât de puternic ca prezența tocmai asta sugera. Toți îmi dau dreptate. Personal mi-e teamă că, poate, iar greșesc!

La un moment dat, Ivan Medenica ne deschide zâmbitor ușa pentru a ne prezenta pe cineva! În urma lui, intră un domn în vârstă, cu o fizionomie ce impune rigoare și seriozitate, dar, în același timp, degajat în gesturi și foarte relaxat. Este Manfred Beilharz, directorul artistic al fostei Bienale de la Bonn, actualmente mutată la Wiesbaden, la Hessisches Staatstheater. Își exprimă dorința de a ne vedea în timpul lucrului, iar noi evident că îl invităm să ia loc.

Ideea lui Jean-Pierre Han de a-l ruga să ne povestească în ce context a luat naștere și se desfășoară deja celebra Bienală, mi s-a părut mai mult decât potrivită. Evident că problemele pe care ni le ridicam nu erau legate de scopul acestui festival! Mai mult ca sigur, inițiativa de a reuni creațiile contemporane ale tuturor culturilor europene („din punct de vedere geografic, și nu politic”, s-a exprimat domnul Beilharz) își găsește rațiunile de existență în actualul proces de „înfrățire” europeană. Ceea ce mi-a făcut plăcere să înțeleg din tonul folosit în scurta sa expunere era tocmai acest fapt: că nu politicul trebuie să ne ghideze opțiunile culturale! Iată dar un om care, cel puțin parțial, a pus bazele unui proiect teatral „în afara contextului”!

Un alt lucru ce m-a uimit foarte mult a fost politica pe care a adoptat-o referitor la premiile acestui festival: cum piesele se joacă în limba originală, cum este practic imposibil să compari culturi diferite, provenind din țări diferite, singurul

fenomen ce ar putea fi premiat de germani ar fi numai traducerea la aceste spectacole! Miza este atât de mare, încât traducătorii sunt plătiți să se ducă în țara participantă, să vadă spectacolul, să discute cu persoane avizate în domeniul lingvistic, și să întocmească o traducere nu numai la nivel de cuvânt, dar și la nivel de intonație și atitudine!

O altă problemă ce ne privea pe noi în mod direct, a fost ce părere are despre critici! S-a legănat ușor nervos atunci în scaunul roșu, a privit lung pe fereastră, și ne-a mărturisit că singura problemă ridicată de critica de acolo a fost faptul că spectacolele invitate sunt mai slabe decât producțiile de la Hessisches Staatstheater. „Dar nu la acest nivel se află scopul meu!” a mai adăugat! „Ceea ce vrem noi să observăm sunt producțiile europene contemporane și atât”.

Seara, dau un interviu pentru emisiunea în limba română de pe postul național. Sunt întrebat ce părere am despre teatrul sârb contemporan în comparație cu cel românesc. Răspund că teatrul sârb mi se pare foarte național, pe când cel românesc are o direcție mult mai europeană. Apoi sunt confruntat cu o problemă foarte delicată: „Are Occidentul de câștigat de pe urma intrării țărilor balcanice în Uniunea Europeană?”. Mă uit câteva clipe la afișele din jurul meu. Sunt sigur că secvența aceasta o vor tăia la montaj! Zic numai atât: „Ar avea!”

Pe urmă, dau un interviu doamnei Ana Niculina Ursulescu pentru postul de radio național, la o emisiune tot în limba română. Mă întreabă care sunt artiștii de teatru cei mai respectați în România, răspund: Silviu Purcărete și Andrei Șerban; apoi pe cine respect eu, răspund: pe Dan Puric și Alexandru Tocilescu. Când interviul se încheie, mă duce acasă la dumneai să îl cunosc pe domnul regizor Iulian Ursulescu.

Pe drum, îmi povestește despre mișcarea de teatru pentru amatori a românilor din Voivodina, despre primul spectacol în limba română jucat în Serbia, prin 1882, de către o trupă despre care se spune că intrase în contact cu Pascaly, despre porunca din anul 1949 de a lua ființă o scenă profesionistă pentru teatrul minoritar românesc, precum și despre anul 2003, când acest teatru se reînființează, iar primul text jucat este *Omul, ladă de gunoi* de Matei Vișniec, în regia lui Iulian Ursulescu.

Nu mai povestesc ce frenezie am trăit în acea seară, când, după o săptămână în care nu vorb isem decât engleză și franceză, schimbam opinii atât de degajat în limba română!

Am stat apoi de vorbă cu soții Ursulescu despre teatru, încercând să cuprind în câteva ore ceea ce se spusese într-o săptămână. Vorbesc despre spectacole, despre cronica pe care am scris-o și masa rotundă care m-a dezamăgit profund, despre „capul de rinocer” din *Visul unchiului* – „Frumos ai gândit!”, îmi spune doamna Ana Niculina, dar să știi că regizorul nu s-a gândit la asta! A explicat la masa rotundă că rinocerul o simbolizează pe ea, pe mama fetei, ca stăpână în casă!”.

E clar că urăsc „mesele rotunde”! Un semn atât de mare pentru o idee atât de mică! Mai bine n-ar mai explica! Se face de râs. Un merit al lui Silviu Purcărete este faptul că niciodată nu-și explică simbolurile. Pune totul pe seama unei poftes personale în care noi, criticii, este evident că nu vom crede niciodată! Frumos este că ne dă voie să îi potențăm spectacolele la cote poate nici de el gândite!

Și așa îmi închei ziua: luându-mi la revedere de la aceste două onorabile persoane, care nu numai prin spectacolele montate, dar și prin traducerile realizate, mențin vie limba română în afara granițelor.